

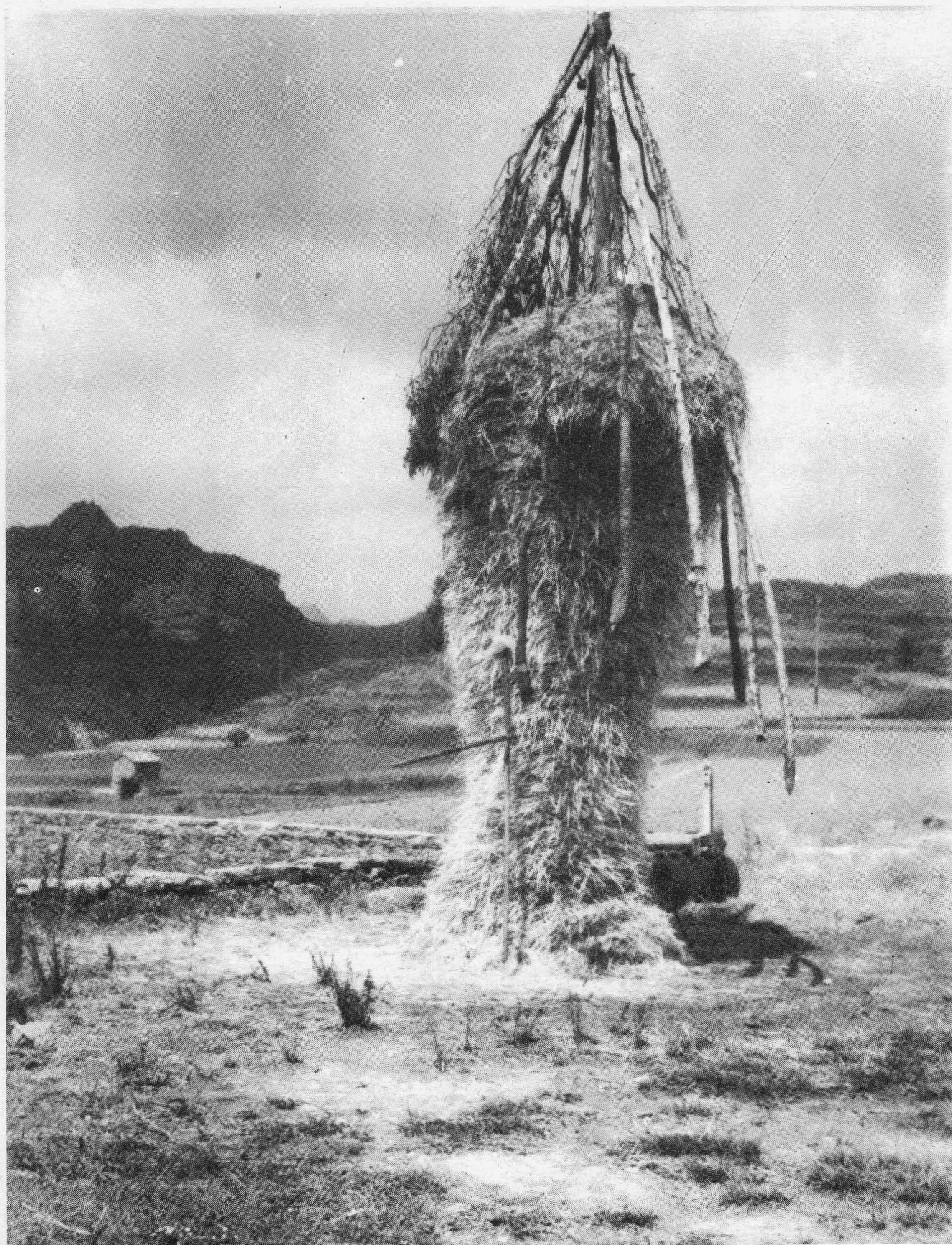
ELS CINGLES

trimestral

any V,

TAVERTET

Juliol 1987 n.º 21

LLOCS DE VENDA DELS CINGLES

A Tavertet

Can Nazari
Restaurant Les Fonts
Fonda Can Baró.

A Rupit

L'estanc

A Roda de Ter

Llibreria Muñoz

A Folgueroles

Quiosc Folgueroles

A Cantonigrós

L'estanc

A Manlleu

Llibreria Mas-Riera

A Vic

Llibreria La Tralla
Llibreria Clam

ELS CINGLES. Publicació trimestral

Redacció i Administració: Plaça de la Diputació, 1 - Can Nazari - Tavertet
(Barcelona) - Tel. 856.50.80

Redactors: Jordi Sanglas, Jordi Mas i Caballé, Neus Roquer i Jofre, Rosa
Maria Pujol, Joan Reixach i Curtó.

Fotocomposició i impressió: Impremta PLANAS - St. Hipòlit de Voltregà

Dipòsit legal: B.8.390/79

Fotografia: de la portada: «Un paller a Tavertet i Puigdelaguardiola al fons».
(Joan Sàrrias)
Contraportada: «Paisatge dels voltants de Tavertet».
(Jordi Sanglas)

La redacció de la Revista no es fa responsable del contingut dels treballs que hi apareixen
signats, ja que aquests reflecteixen únicament els criteris de llurs autors.

EVOCACIÓ D'EN SERRALLONGA

*Del llibre inèdit
L'ENCÍS DEL COLLSACABRA*

I

Tenia ganes de tornar a fer, a la tarda, l'excursionista excepcional al Puig de la Força, inscrita en un lloc d'honor en la meua particular llista d'indrets que mereixen ésser visitats, per cloure així dignament les meues trocades pels voltants de Tavertet.

Però fa molta calor; bon xic massa per caminar. A més he rosegat, i molt a gust per cert, les vitualles que portava per dinar. Estic amb pau amb la meua panxa, amb el món i amb mí mateix, i en un estat semi-beatífic. Però m'ha entrat una mandra irresistible per a caminar; ja hi aniré un altre dia.

I en aquest racò del pla del Castell s'hi està verament, molt bé. A més, és un insuperable mirador, allargat a cavall del

caire de la cinglera, sobre el llac de Sau i les ensotades valls. Un esperó roquer s'avança de la muralla i permet abastar tota la fantàstica vista. El petit bosquet de pins és molt acollidor i apaivaga el sol d'estiu. Hi han també uns alts i ufanosos boixos i brucs, alguns coscolls i altres petites mates.

La galvana se'n va apoderant poc a poc, amb una agradable relaxació, i començo a abaltir-me. N'hi ha un de molt gros, de pi. M'estiro al devora i em dispo a fer una bacaina. Ja m'estan voltant les boires de la són i acluco els ulls amb el plaer del repòs.

No sé si he dormit gaire; però de prompte sento unes veus que s'apropen i m'alço a mitges. Vaja!... Són rès menys que en Joan de Serrallonga i el seu lloctinent, en Jaume Melianta, el «Fadrí de Sau».

— Caram!... vosaltres per aquí? els saludo, amb una forta encaixada.

— Ja ho veus —diu en Joan— T'hem vingut a veure; ens han dit a la masia que estaves pel bosqueró.

Dec fer cara d'estranyesa, perquè en Joan m'aclareix seguidament:

— Es que estem aquí baix, al molí de Sau, per uns quants dies.

Miro als dos. En Joan és alt, de port viril, mirada penetrant, i un ample somriure li omple la cara; en Jaume, molt més jove, no tant alt com el seu company, té un posat més aixelebrat. Van sense armes.

Ja fa molts anys que ens coneixem, amb en Joan de Se-

El cingle d'Ayats (Joan Sàrrias)

rralonga: desde menuts. Gairebé ens hem criat junts, doncs èrem veïns; jo vivia amb els meus pares a la Casa Nova de la Sala, molt prop de casa d'ell.

Molts anys s'escolaren monòtons, per als dos. I després, vé un moment que sens saber ben bé com, els nostres destins sofreixen un grós tomb. En Joan es casà amb la Margarida de cal Serrallonga i se'n anà a Querós, i jo, per un altre atzar, vaig conèixer a la meva muller a l'aplec de Montdois i he anat a petar a Tavertet, i —precisament— a la masia del Castell.

— Aneu sense armes?... —li dic, una mica sorprès d'aquesta desacostumada circumstància.

— Estem com de passeig —somriu— No cal pas portar-les; tinc els vigilants apostats en indrets adients que m'avisarien al més lleu perill. Podem estar tranquils.

— I la Margarida, i els fills, a Carós?... —li pregunto.

— Bé, De tant en tant tinc notícies d'ells. Ja saps —i em fa un gest vague—, no els puc veure massa sovint. Ara mateix, com t'he dit, tinc d'estar bastants dies amagat al Molí, sens bellugar-me gaire.

Suposo que deu ésser conseqüència de les seves aventures i peripècies. No les explica ell gairebé mai. Però qui en fa barbarotes és en Jaume, que inquireix:

— Em deixes explicar-li la nostra última facècia, Joan?...

En Joan mira al Fadri, una mica reflexiu, i després acceideix:

— Bé, amb ell ja pots explicar-li. Però no hi posis més formatge que pa.

Estem asseguts a terra, formant un pacífic i bucòlic grup de tres amics que parlen en plaent conversa. Ningú creuria que entre nosaltres hi ha el que fa perdre les nits al Virrei, el Duc de Cardona. En Serrallonga es disposa com jo, a escoltar la narració d'en Jaume, com si els fets que estan a punt de sorgir pertanyessin a gents alienes.

— Vem tenir notícies —comença en Jaume, divertit per endavant— de que un prohoms de la llopada del Rei aniria a Vic portant una important quantitat del tresor reial, passant per la via romana del Congost. L'ocasió era temptadora. Lo difícil era esbrinar el dia, la composició de l'escolta, si aniria

amb carrossa o sella, i altres dades d'interès.

En Joan interrompè un moment, aclarint:

— Hem de menester molts diners per pagar les soldades, les confidències, els serveis que rebem; les lliures se'n van com l'aigua. Les informacions paraven de molts milers; no podíem pas deixar passar l'ocasió. Segueix, Jaume; no t'allarguis massa, que quan comences...

El fadri de Sau reprengué la narració:

— Conseguirem saber el que ens interessava. El prohoms, un tal senyor de... ara no em recordo, però és un nom com de Baratilla, noble i no sé que més, amb una cúa de títols i càrrecs, aniria acompanyat d'una escorta de cavalleria de dotze homes, més quatre soldats: dos al pescant del caruatge i altres dos al darrera. I a dins, és clar, el peix gros amb el gran bossot, i una mena de secretari ó ajudant. Bé, no perdem temps amb els detalls del planejament de l'operació: fa prop d'un mes que en plè dia, sorprenguérem la partida a les gorges del Congost, vora Aiguafreda. Els hi creuàrem un tronc al camí. El seguici es parà i intentà desplegar-se en pla

de defensa, però no els hi vam pas donar temps. Confiaven en que ens atansaríem per davant i vem espetegar per darrera; tot fou tan ràpid que no es dispararen més que uns pocs trets sens conseqüències, i en un obrí i tancar d'ulls teníem tota la tropa i el «mandamás» desarmats i a les nostres mans.

(Nota de l'autor— Després de pacients recerques per els arxius, remenant milers de groguencs i il·legibles pergamins, plens de la tossidora pols dels segles, hem esbrinat que el personatge que resultà tan mal parat en la topada amb en Serrallonga, deu correspondre al «Excelentísimo e Ilustrísimo Señor don Rufino de Jarandilla y Vèlez-Calatrava, de Olalla, de Gómez de Manrique y Peribáñez, Marqués de las Hoyas de Portazgo, Conde de Ruixarica...» i ara venen els càrrecs «Ayuda de cámara de su Magstad Católica el Rey nuestro Señor Felipe IV, Oydor de la Ilustre Audiencia de Alcalá, miembro del Sacro y Real Concejo, Gran Preboste de la Hermandad de Nobles de Castilla y familiar del Santo Oficio...» i encara en segueixen uns quants més, però creiem que amb els

esmentats ja n'hi ha ben bé prou).

El Fadri de Sau em mirà, amb una ampla rialla, i després d'una llagotera pausa per a fer més efecte, continuà l'història: — I quin bossot, a fè!... Milers de ducats, croats i trentins. Tots els nostres cantaven i ballaven de contents, com a lirons. En Joan s'acostà al rebost de títols que permaneixia dins la carrossa, més mort que viu de la por, però que encara va tenir esma de preguntar-li: «Tu quien eres?» — «Sò Joan de Serrallonga» — «El gran bandido!...» — No va poder afegir rès més perquè d'un pinyac jo li vaig enviar les dents a la gargamella. En Joan ens va dir que, ja que no hi havia hagut morts ni ferits, ni apenes lluita, els hi respectèssim les vides, i se'n anar.

Serrallonga no deia rès: mirava a terra, com si els seus pensaments estessin a un altre cantó. En Jaume seguí amb el mateix tò de satisfacció:

— Tot plegat que ens volíem divertir, i els vem deixar a tots despullats de pèl a pèl; també necessitàvem roba, perquè el transitar per la garrotxa i el bosc en destrossa molta. Com

que no hi havien prous cordes, solament vem lligar als arbres als dos capitostos, el prohoms i el secretari. Quin espectacle, tu!... Dinou homes, comptant amb el que menava el carruatge nusos com a cucs!... Però el senyor de Carcavilla, vermell d'indignació i de vergonya, els guanyava a tots, de lleig i mal forjat; semblava un porc reventant greix, i tots els títols no li tapaven pas aquella còrpora fastigosa i suada. Se li havien acabat els fums i l'arrogància de quan van vestits i tothom els hi parla amb el nas fregant a terra. I jo pensava davant del sac llardós que tenia al davant, pensava: còm és possible, que de tant repulsiu, cap dona s'alliti amb ell?... Potser ni la seva, eh?...

I en Jaume escalfí en una gran riota que interrompé les solitàries cavil·lacions d'en Serrallonga. Aquest s'eixoriví.

— Faltaria saber còm és, la seva dona!...— sentencià en Joan.

Ara foren dues les riallades, d'en Jaume i la meva, que voleiaren per sobre les capçades dels pins.

— El meu particular amic, el Virrei, el Duc de Cardona —continuà ara en Joan—, al

enterar-se de lo succeït crec que va botre com un foll, de ràbia. I ja saps el resultat; ell i l'Aleix de Marimón, Governador General de Catalunya, i tot un escamot de Veguers, han alçat un sometent de dos mesos!... el més llarg que jamai s'ha fet, contra nosaltres, i m'han atiat centenars de soldats que rastregen com a fures tot el terreny del Principat. Ja veus si en tenim, d'importància. Per això estem amagats, sense fer soroll, al molí, esperant que passi la tamborinada. — No tens por, Joan, de què us agafin algun dia?...

En Joan arronsà les espatlles, com indiferent. Però la seva mà, en un ample gest, assenyala les afraus, les muntanyes, la contrada.

narien la seva vida; jo ni cal que t'ho digui.

Un fi somriure que apenes cristal·litzà, vagà pels llavis del cabdill.

— Ho crec Jaume, ho crec. Però —afegí amb cert aire de tristesa— hi ha la cobdícia. Invidiosa, tenaç, que implacable va rosegant; rosegant com l'aigua a la pedra, per dura que sigui. No tinc por dels meus, això no —remarcà amb convicció—, però alguns que ens donen aixopluc en moments difícils, poden caure a la temptació. La cobdícia és molt forta, és un terrible verí. I els poderosos ho saben, i d'això se'n refien. Per a poder subjugar més, per apretar fort els dogals i argolles.

I, dirigint-se a mí:

— Ja deus saber que ofereixen

— De totes maneres —afegí en Joan— son perills de l'ofici.

Se li escapà una rialla, bastant sorollosa, que s'estroncà prompte. I reprengué amb tò seriós i reflexiu:

— Nosaltres sabem prou bé, oi Jaume?... el risc que correm. I dels nostre llastimós final, si ens agafen. No estem fets per a morir al llit, rodejats de potingues i parents ploricons.

Feu una pausa. Es mirà en Jaume, i després a mi. Els seus dits —llargs, amb una línia fina— jugaven amb uns brots de boix.

— Clar que a mí m'agradaria, quan arribi la meua hora, morir lluitant. Cara a cara. Sens ajupir-me, ni demanar clemència al Virrei i al seu estol de botxins.

Callà. Li respectàrem el si-

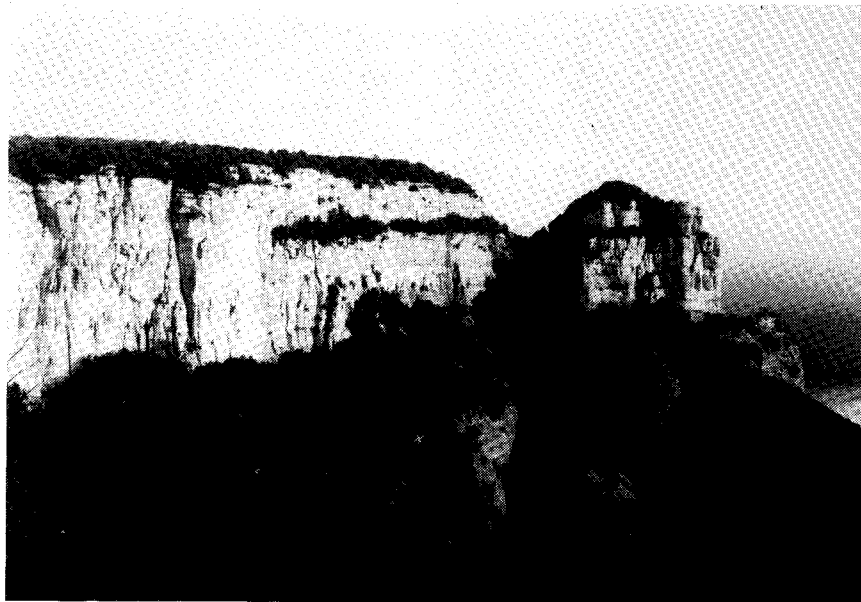
— Conec tot això pam a pam. Cert que el Virrei no desmaia i llença, un rera l'altre, allaus de mercenaris que em perseguixen com una fera; en va, fins ara. Però ells no coneixen les Guilleries; no les coneixeràn mai. Aquí estic doncs, ben segur, i sols podran agafar-mer per una traició.

— Una traició?... —gairebé escopí, en Jaume— Qui t'ha de traïr, a tú?... Tots els teus do-

per el meu cap cinc mil lliures. Una xifra fabulosa, digna del rescat d'un rei!... Ja veus si ens temem!... I, jo dic, una tan enorme quantitat, no pot temptar l'esperit més fort?...

Un silenci espès sorgí entre nosaltres. Les ombres dels arbres començaven a allargar-se; del fons de la vall arribava, molt llunyana i dèbil, la remor del Ter.

lenci. Un silenci ominós, prenyat de negres presagis. En Joan alçà la noble testa, que havia mantingut uns moments baixa, en actitud meditatubunda, i feu unes passes cap al cingle. Es situà dret sobre l'esperó roquer, en la seva mateixa punta. I desde allà, retallat sobre l'horitzó com una estàtua plena de sobirana majestat, anà fitant lentament l'immens i únic panorama de les Guilleries. I li

sentírem a dir, en un murmurí d'íntima admiració:

— Què n'és de formosa, la meua terra!...

No parlàrem gaire estona més, Les impensades reflexions d'en Joan, les confidències que li afloraren gairebé sense adonar-se'n, planaven com una feixuga llosa sobre nosaltres. I al cap d'una estona, en Joan es passà la mà per el front, com per allunyar-ne els sinistres pensaments.

— Anem, Jaume— I, dirigint-se a mi: —Què vens, o et quedes?...

— Em quedo —vaig contestar-li.— La calor d'avui m'ha ensopit, i potser trencaré encara un són. Estava a punt de dormir-me quan heu vingut; si tardeu un xic més, em trobeu roncant.

Em donaren una forta encaixada.

— Adéu.

— Adéu, i bona sort.

Vaig acompanyar-los algunes passes. Marxeu, obrint-se pas per entre les altres mates de brucs i boixos, que quedaren bellugant quan ells ja havien desaparegut. I vaig descobrir, atònit, que no havien fet cap soroll al marxar, ni la més mínima remor.

I vaig dir-me, convençut: —
—A aquests rai, no els enganyaràn pas els esbirros d'en Cardona, a fè. Si no és per una traició...

II

Temps enllà, una traició els portava, encordats i manillats com a facinerosos, davant dels seus jutges, a Barcelona.

Però no junts. De bon primer, l'any 1631, el Fadri de Sau i quatre altres lloctinents de Serrallonga que s'havien refugiat per un temps a França, foren agafats, per traició del senyor de Durbau, i lliurats al Virrei.

Dos anys després, una nova traició, per les engires de Santa Coloma de Farners, al novembre del 1633, entregava al seu enemic a Serrallonga i la seva amiga, Joana Massisa. Fou jutjat i executat el gener de 1634, amb un suplici que posa els pèls de punta: «... assotat de cent assots, axorellat (tallades les orelles), aportat amb carretó, atenallat i fet quatre quartos, i lo cap posat en una de les torres del portal de Sant Antoni».

I davant d'un aital sangonent i esfeïdor espectacle, hom pensa en lo tortuós de l'esperit humà en aquelles passades èpoques, en que el turment era cosa corrent i existien horribles cambres de suplici arreu, àdhuc en els castells i fortalises dels senyors feudals.

Fins fa poc més d'un segle i mig que tal atròç procediment fou desterrat de tots els països civilitzats; però el sol recordatori de les crueltats comeses per la justícia d'antany encara esborrona.

Si certament, el suplici —per repugnant que fos— el sufria qui al seu torn havia assassinat i torturat a molts desgraciats, podia tenir una mena de justificació, quan menys la de «ull per ull...», la famosa llei del Talió. Però no hi era pas per aquells infeliços que martiritzaven per a fer-los confessar delictes inexistents.

Imaginem el tètric quadre, en les fosques i tenebroses estances de les cambres d'horror: la justícia, representada per un jutge ó membre del tribunal, un escrivà per a donar fe de les respostes de l'infeliç, un clerge per a consolar-lo, els botxins, i naturalment, la víctima.

Tot un quadre infernal.

Sí al dissortat que turmentaven li preguntaven coses que realment no sabia, anaven augmentant el suplici fins que moria o quedava totalment desgraciat per sempre. Quan llunyana aquesta cruel i sàdica justícia, de la molt més humana que es guia —o ho intenta, quan menys— per la pietosa frase de «odia al delicte i compadeix al delinqüent»!... Perquè, donant més voltes encara a aquestes horripilants pràctiques, hom pot suposar que els jutges eren persones de certa cultura i intel·ligència; i llavors una qüestió s'ens acudeix immediatament.

No havien mai pensat que de ser els jutges —per un giravolt sarcàstic de la sort— posats a suplici, haguessin confessat ells també, que eren fills de Satanàs i d'una granota, que feien visites a l'avèrn cada setmana i tenien tractes amb bruixes, i totes les inquitats que se'ls hi ocorregués acusar-los?...

Però deixem ja aquestes negres consideracions que l'espantosa mort d'en Serrallonga ha posat en la nostra evocació,

que segueix voleiant per la llunyana història del bandoler.

Després de la mort d'aquest, i de molts altres que encara formaren escamots, però de menys importància i nomenada, seguia latent el gravíssim problema de la fam i les lluites polítiques al Principat, agreujades solament dos anys després de l'execució del cabdill de les Guílleries per la guerra amb França, digne colofó de la llarga cadena de desencerts del favorit de Felip IV, Gaspar de Guzmán, Conde-Duque de Olivares, que arrossegà al rei a la confrontació amb el cardenal Richelieu, la guineu francesa, que tenia els ulls posats a Catalunya com a cobejat botí.

El Corpus de Sang del 1640, amb l'assassinat del Virrei de Catalunya, Comte de Santa Coloma, pel poble revoltat, i l'alçament general del principat, foren el preludi del llarg període de sofriments i atzars guerrers —la guerra dels Segadors— amb que explotaren a la fi les llargues dècades de fam i postergació de la que Serrallonga fou l'efecte, no la causa

Dotze anys després, destruït i arruïnat el país, el fatídic Conde-Duque de Olivares pogué ofrenar al dèbil sobirà que l'havia protegit, una gegantesca desfeta, que es pagaria amb un preu colossal i inconcebible: el tractat dels Pirineus, del 1659.

Espanya perdé el Luxemburg, la regió d'Artois francesa, moltes places fortificades de Flandes, les restes d'Holanda. I ademés, de la Catalunya transpirenaica, el Rosselló, el Vallespir, el Conflent i la meitat de la Cerdanya. També Portugal tornà a refermar, i definitivament, la seva independència, com així mateix els regnes de Sicília i Nàpols es separaren de la corona espanyola.

I Catalunya quedà desmembrada, recloent-se en sí mateixa per intentar llepar-se les ferides d'una guerra que no volia i li fou imposada, i començà a rodar lentament, però fatalment, per el dolorós camí de la seva decadència.

Q'JIRZE PARÉS I GANYET

Joan Rovira «En Sellabona»

Posats a contar anècdotes i vivències, farem un petit història d'un personatge ben curiós, turbulent i voltes entremaliat. Es tracta d'en Joan Rovira (algun temps de la seva vida el Senyor Rovira), conegut per en «Sellabona», ja que era nascut a Sellabona de Querós, propietat del seu pare i ell en fou l'hereu fins que la malvengué.

El seu pare ja tenia la seva fama, doncs, es dedicava a la rampinya i havia format part d'una quadrilla de trabucaires. Es diu que formava part de l'escamot que reptà l'amo del Bac de Collsacabra i que el van tancar al calaboç-cisterna que hi ha encara a les ruïnes del castell del Puig de la Força de Tavertet. Es diu que el preu del rescat fou una mesura d'or (mesura de les que quatre d'elles feien el sac, 55 Quilos) que feu efectiu el mosso de can Bac tot tirant de l'euga carregada amb el tresor. Prova de que havia abundat l'or a Sellabona és que moltes persones donen fe que havien vist en Joan Rovira (del que parlarem), quan encara era jove, a treure's de la butxaca grapats d'isabelines d'or, per fer el fatxenda. Encara que no li feren massa profit.

Quan encara en Joan era petit, (uns nou o deu anys) la família hauria passat temporades a Tavertet, doncs, tenien dues cases al carrer de baix i un bon dia els meus pares el van veure passar per davant de casa tot trempat i content amb la barretina vermella i ben dreta. Li van dir:

— Cap on vas Joan, tan content?

La resposta fou:
— Doncs, a fer tocar morts; s'ha mort el meu pare.

Es contava que sempre anava amb la barretina vermella i que un dibuixant el prengué de model i que el seu retrat sortia a les capsas de llumins. Tal volta era una semblança.

Així doncs trobem en Joan Rovira sense l'ombra del seu pare i amb l'abundó de les unces d'or. No tardà a freqüentar hostals, a organitzar orgies i sovintejar els viatges a Barcelona sovint acompanyat d'algun solter gran que arreplegava pel

poble que encara que curt de gambals aprofitava l'avinentesa de passar-ho bé a esquenes de'n Sellabona. Així passaven els anys i gastant moneda.

Una de les dues cases que tenia al poble la tenia llogada al meu oncle de Can Nazari, la feia servir de pallissa i la tenia plena de menjar pel «matxo» i també hi havia moltes canyes i vimets perquè l'hereu era cisteller. Heus aquí que una nit el Sr. Rovira, que anava ben borrarxo, decidí passar-hi la nit i com que havia acabat els diners decidí calar-hi foc perquè com

que la tenia assegurada pensà que amb els diners que li donarien podria continuar amb els seus vicis. Però no fou així. Ben aviat es descobrí que fou ell mateix qui hi calà foc i així començà el plet. Si fins aleshores havia portat una vida aparentment feliç i agosarada no va ser així en endavant. En trobar-se sense diners amb el plet al damunt i perseguit per la justícia, va agafar un complex molt fort de persecució, sempre tenia por de que la guàrdia civil l'anava a agafar i, segons els veïns, qualsevol trepig d'algú el feia témer que l'anaven a buscar. També l'havien sentit a cridar i no parat de xerrar mentre feia el camí ral cap a Tavertet, tot capficat i esmaperdut.

Es en aquesta situació que decideix vendre la casa pairal de Sellabona. Aleshores canvià de nou i no era el mateix, fins i tot es fa dir «Senyor Rovira». Recordo, eren els anys vint, que els diumenges quan sortíem de missa el sentíem a parlar en castellà fent un gran esforç, el seu castellà l'havia après en les seves anades a Barcelona. Parlar castellà, en aquell temps, feia senyor i per això el Sr. Rovira no volia ser menys.

Com que ara no tenia altre lloc d'habitatge que a Tavertet i tenia diners va arrenjar la casa i la façana fent-hi una vorera per passejar els diumenges al matí, doncs havia de viure com un senyor. Gràcies a ell vam sentir per primera vegada un gramòfon a Tavertet. Alguns el sentien per primera vegada a la vida. Un dia que es va representar una obra de teatre a l'escola, organitzada pel jovent, va ser harmonitzada pel seu gramòfon.

Ben aviat, i amb èxit, va instal·lar una cansaladeria. Comprava la cansalada a Vilanova de Sau a dues pessetes i ell la venia a set rals (1'75) i certament no se la veia als dits, i, ell n'estava ben content. El negoci no podia durar i no tardà gaire temps a saber-se que can Se-

llabona anava a la venda. Així ell continuava essent ric i aquell estiu va decidir llogar un mosso per dur-li la maleta i, si no recordo malament, també per manar una mula que en Sellabona hi anava a cavall i ja els tenim cap a St. Hilari a hostatjar-se a l'hotel de la Font Picant. Era un temps que vestia molt anar a prendre les aigües a la font picant i passar una quinzena de bona vida a l'hotel. El mosso que va llogar era en «Manta», carboner d'ofici, home de caràcter força extrovertit i alegre que s'avenia molt amb tothom tant en la feina com en la gresca i a la vegada molt responsable en la feina, però feien molt bona parella amb en Sellabona.

Ara els tenim instal·lats a la Font Picant donant-se a la bona vida; més, la cartera s'abaixa. Acabada la quinzena, com que encara els quedava algun cale-ró, van fer cap a Girona on trobaren de tot i la manera de reventar el què els quedava. Al cap de poc el Sr. Rovira va girar la cartera de cap per avall i la va espolsar i no en caigué cap moneda, aleshores digué al seu mosso: «Jo ja he acabat, ja no sóc el Sr. Rovira; però com que jo fins ara t'he pagat el sou i les despeses, ara ets tu que ets ric i tens diners, per tant ara tu seràs el senyor i jo el teu mosso». Així ho van fer, però duraren poc temps les orgies i aviat es trobaren tots dos en les mateixes condicions, sense ni un ral. Decidiren tornar a casa tot pidolant per les masies.

Quan tornaren a Tavertet per en Manta no fou cap problema agafar les eines i tornar als sots de Sau i de Balà a fer carbó, però per en Sellabona, que sempre havia fet el gandul i malversant l'herència paterna, les coses ara pintaven molt malament. Calia menjar i solucionar la vida com fos i de robar no en sabia. Sembla que primer provà de fer carbó de rabassó de bruc pel seu compte i ven-

dre'l a les ferreries. Ho feia pel seu compte perquè no defensava el jornal i de rabassó perquè els propietaris li donaven.

Malgrat tot ell no ho donava pas tot per perdut. Els que vivien amb ell diuen que havia agafat la dèria de dir: «En Tavertete, un cafè com un grafonè, una fàbrica de salsichones con ciento quintales de mochernones secos i aterrar la Sibèria de Vic». Però els seus somnis ja no foren acomplerts ja que hagué de passar la resta de la seva vida fent carbó, anant a captar i guardant vaques per les cases de pagès de Vilanova de Sau i Montseny. L'última vegada que algú d'aquí el va veure fou guardant vaques en una masia de Viladrau.

En Sellabona fou protagonista de vivències curioses i estranyes fins que es va morir i inclús després de mort ja que aquesta fou una incògnita, mentre uns asseguraven que en Sellabona era mort altres deien que l'havien vist en una altra contrada mentre captava. Quan de veritat morí va costar de creure-ho ja que no s'ha sapigut mai a on morí i com morí.

Unes seves nebodes van venir a Tavertet més d'una vegada i van buscar ací i allà per saber on estava enterrat, però ningú els sabia donar notícies clares; un dia es van trobar una fotografia d'ell que anava muntat en una burra, aquesta foto fou publicada en una revista o programa de festes durant l'any 1975-1976 per mirar si algú el podia reconèixer. La nota que acompanya la fotografia diu que aquesta fou feta, possiblement, mentre pujava a l'aplec de Puiglagulla; de fet havien passat uns vint anys que ell ja era mort i no es rebé cap resposta.

Jordi SANGLAS

ENTREVISTA

al Sr. Secretari

Un bon dia en Josep ens va manar que penséssim unes bones preguntes per fer-li al Sr. Secretari de Tavertet. Al principi la idea no ens agradà massa, però les fèrem. Quan les vam tenir ens digueren que aquesta setmana era impossible perquè l'Ajuntament tenien feina. Al sentir això, ens desanimarem una mica, ja que la idea ens havia començat a agradar. Durant aquests dies podríem pensar més preguntes i així va ser. El dimarts dia 10 de març varem discutir al col·legi sobre si les preguntes que havíem pensat eren prou bones. Quan vam haver acabat, miràrem si el casset funcionava, i la gran sorpresa va ser que no gravava, sort que hi havia uns nois de l'escola de magisteri de Barcelona que ens varen deixar el seu. El dia arribà i anàrem a l'Ajuntament. Quan érem allà en Josep va dir al Sr. Secretari si estava preparat. Ell va dir que sí i vam passar, ens asseguerem, ens posàrem còmodes i varem començar a preguntar. I les preguntes són aquestes:

— **Cada quan es realitzen les eleccions?**

— Cada quatre anys.

— **Quan es fan les eleccions?**

— El 10 de juny.

— **És veritat que després de les eleccions l'Alcalde pot dimitir?**

— Sí, sempre que vulgi, si li accepta el ple de l'Ajuntament.

— **Si és així qui posa el nou alcalde?**

— El mateix Ajuntament per votació dels regidors.

— **Quantes hectàrees té el terme de Tavertet?**

— 3.217 Ha.

— **Quantes hectàrees de terra estan destinades al cultiu de regadiu?**

— Plantacions de regadiu no n'hi han, només els horts que no arriben a una Ha.

— **I quantes de secà?**

— De secà un 20% i l'altra part és bosc i mata baixa que sumen 2.491 hectàrees.

— **Quantes hectàrees ocupa el bosc?**

— El bosc ocupa 1449 Ha.

— **Fins on arriba el terme de Tavertet?**

— Fins als cingles de Vilanova de Sau. A l'altra banda limita amb el terme de l'Esquirol, fins a les Masies de Roda i fins a Rupit.

— **Quants habitants té Tavertet?**

— 114 habitants.

— **Quants viuen al poble?**

— 44 habitants.

— **Quants viuen a pagès?**

— 70 habitants.

— **A quin any va començar a baixar la població?**

— En el 1960 quan van obrir la carretera però ara torna a augmentar, els habitants del 1981 eren 91, els habitants del 1986 eren 114 i encara se'n han empadronat uns 10 o 12.

— **Per què les cases han de ser de pedra?**

— Perquè hi han unes ordenances estètiques que l'any 1968 van ordenar que les cases fossin de pedra amb dos vessants, la teulada havia de ser recoberta de teules fosques i velles, la finestra de pedra (al voltant) que així tinguessin una coherència amb les construccions de Tavertet antigues.

— **Quantes cases hi han dins el poble de Tavertet.**

— Més de 36 cases.

— **Quantes cases de pagès hi han?**

— Unes 36 o 37 cases.

— **Quantes cases de pagès tenen animals?**

— La majoria.

— **I a quantes hi viuen?**

— Unes deu o dotze.

— **De què treballen la gent de Tavertet?**

— La majoria en la ramaderia i la resta a la construcció i hosteleria.

— **Quina és la feina de l'Alcalde?**

— Presidir els plens, adoptar les decisions, és el responsable de l'Ajuntament, cap de personal, és el responsable de l'ordre públic i el que dirigeix l'Ajuntament.

— **Quina és la feina del secretari?**

— Porta tota la paperassa de l'Ajuntament, aplica els acords que decideix l'Ajuntament, els dóna forma administrativa, ha de fer les gestions, gestiona el padró dels habitants i el cens, és el responsable de les oficines municipals.

— **Què fan els dimecres?**

— Tota la feina de secretaria i rebre la gent.

— **Per què serveix l'Ajuntament?**

— És el representant del poble, és el qui fa funcionar el poble, ara es promou la declaració de conjunt històric artístic per millorar el poble, enllosar carrers, etc., amb l'ajut de la Generalitat.

— **Són d'algún partit polític?**

— No, som independents.

— **Quants litres d'aigua té el poble a l'hivern i a l'estiu?**

— A l'hivern molta, i es perd, i a l'estiu escasseja. Però està previst fer un dipòsit més gran.

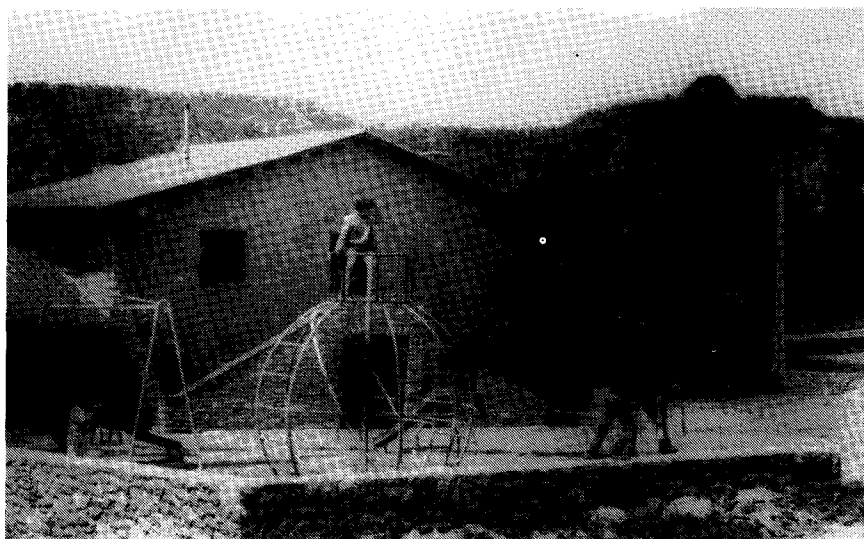
— **Arreglaran el camí de Tavertet a Rupit?**

— De moment no.

— **Tenen previst posar una cabina de telèfons?**

— Ara per ara no, perquè les relacions amb Telefònica sempre són difícils.

Els alumnes de l'Escola
de Tavertet

Continuació de l'article
«Històries de la vora del foc»
de la revista n.º 20

SEGONA PART

Qui hagués vist la guineu en aquells moments després de la matança! Quina alegria; quatre formoses peces ben afanyades. Tant aviat ensumava l'una com l'altra; més, tot d'una es recordà de les últimes paraules del gall quan es moria: has quedat tancada al galliner. En aquells moments la ment se li enterbolí; aquella alegria quedà enfosquida o torbada. Tot seguit cuità a comprovar-ho; esllenguint-se tant com va poguer traspasà el finestró per on sortien les gallines i en el bon clar de la lluna comprovà que era veritat: la porta del corral estava tancada pel defora. La tanca quedava massa alta per saltar des de dintre; vinga donar voltes i més voltes pel corral sens veure un lloc per on poder saltar a l'altra banda, ni un estrip al reixat per poguer-se escapar. Aquell bé de Déu de menjar estès dintre el galliner i no poder-lo recollir al seu cau; quatre caps ben grossos i grassos i allà s'havien de quedar. Almenys pogués escapar jo, ella pensava; però ca, ni això. Per calmar el desesper es posà a jaure en un recó del corral a meditar el seu cas, però no veié cap solució per sortir de tant negre percanç. Passaven les hores; la pícara lluna semblava fer-li burletes. Deprés d'unes llargues hores aparegué l'alba pel llevant. Llavors la preocupació fou més gran; la seva vida perillava; es feria de dia, passaria algú per allà, tal volta un caçador, i seria tret segur.

Era tant l'atordiment que ni amb la claror del dia s'adonà que la porta sols estava lligada amb un cordill mig consumit que amb els seus queixals prou punxaguts amb un parell de

La mestressa entrant al galliner

dentellades l'hauria pogut trencar i quedar lliure; i encara tenia temps per recollir tant rica minestra. Però ca, quan un es deixa abatre per l'angoixa i l'essorament no s'és ningú. Prou ho experimentava la guineu en aquelles llargues hores esperant una mort segura.

Arribà el dia; el sol s'anava alçant i com era costum, aparegué la mestressa a donar el menjar a l'aviram i, no foren pocs els escarafalls al veure aquella estesa de bestiar mort dintre el galliner! Ni un cap viu; no sabia pas amb el que es trobava ni a què es podia atribuir; li semblava veure visions; fins i tot el gall; (el méu «gallet») era mort. Com ha pogut succeir això, pensava; serà la guineu, però el galliner estava tancat. Va pensar: serà que et vares deixar la porta del corral oberta; cal comprovar-ho, i així ho féu. Però si la primera sorpresa havia sigut forta no ho fou menys la segona al trobar-se amb la porta tancada i la guineu donat bots per dintre probant inútilment de sortir i escapar-se. No foren poques les malediccions i impropis que sortiren a raig de la boca de la mestressa. No atinava pas al que havia de fer: si entrar-hi amb un pal i

esclafar-li el cap, encara que temia que en podia rebre alguna mossegada i sortir-ne malament. Llavors després de vacillar uns moments se li acudí d'anar a trobar el millor caçador del poble que hi anés amb l'escopeta de dos canons, que allà seria tret segur; no s'escaparia pas; i després de morta posarla al mig de la plaça del poble amb un rètol al coll que digués: «per la meva gola i codícia aquí hem teniu bona i morta».

Però mentre això estava pensant s'enteleïà que la guineu estava tremolosa i la mirava amb els ulls peneditos com si volgués demanar perdó. Llavors, al veure que estava tan compungida i esllenguïda pel gran dejuni que havia fet, a la mestressa el cor se li espongí i pensà amb el gran valor de la llibertat; i que la guineu sols mata per poder-se alimentar, no com l'home que mata, a voltes per esport o per mala entranya. Llavors va pensar: quantes vegades no som més culpables nosaltres que aquests pobres animalons que la natura, per mà del Creador, ha posat a la terra per embellir-la i quasi sempre al servei de l'home, (no cal dir la infinitat de senyores que presumeixen amb la pell d'una

guineu) no obstant necessiten també d'ella per sobreviure i no sempre tenen la culpa que se'ls atribueix ja que ells obren per instint i no per maldat. Amb aquests nobles pensaments decidir obrir-li la porta mentre li engegava algun impropri perquè n'havia fet un gra massa; au, vé, mala guilla, no te'n menjaràs cap dels animals que has mort, no; veiam si un altre dia serà més astuta; no ho veus que la porta sols estava lligada amb un cordill mig consumit que amb les teves refinades dents sols amb una dentellada l'hauries tinguda oberta? Ves-te'n d'ací ben depressa i no t'acostis mai més.

No volgueu saber com va marxar al trobar-se amb la porta oberta; semblava un llampec mentre marxava feixes avall;

encara per això, abans de tombar l'última margera va girar el cap endarrera, no sé si d'agraïment per haver-la posada en llibertat o de recança per haver d'abandonar tanta vianda. Mentrestant la mestressa pensava: que en farem de tanta carn tota plegada; tantseval que fa poques hores que és morta aquesta aviram i solament és degollat; es pot ben aprofitar. Un cop netejat el ficaré al congelador i tindrem una gallina per cada diumenge, i el gall el guardarem per Nadal ja que bé el teniem destinat per aquella diada. Però quan les ficava al sac anava pensant: ja es ben fumut que la guineu no en pugui men-

jar; estava tant prima i hi havia posat tant de treball, al mateix temps que hi exposava la vida: algun cop hem mirava d'una manera que feia tanta compassió, rés, n'agafo una i li vaig a tirar rocal avall, i, amb la gana que deu tenir bé prou que la trobarà. Almenys que avui es pugui atipar per poder-se refer del sust i del tropell; i així ho féu tot seguit, sens pensar-s'hi un moment més.

Després es va carregar el sac amb les tres bèsties a dins i cap amunt mentre anava pensant: aniré a mercat i compraré una peça de reixat ben alt per tancar de nou el galliner i d'aquesta manera ja mai més ocurrirà semblant percaç al meu galliner.

Jordi SANGLAS

Esquivant la guineu

El Canigó, avui

I

«Oh comte Tallaferro, no us atureu!»
(*Canigó*, cant V)

Innobles sagetes de guerra,
venint de ponent, s'han clavat
al cos i esperit de la terra
del pacte de la llibertat.

Si el crit que ressona ens esguerra
les festes i danses del prat,
ja tot el país desenterra
les armes d'estrenu combat.

Bé som nació d'esperança;
de pau i d'amor vella deu
que a tots refrigera i no es cansa.

Però si amenacen el feu
que Déu ens donà d'aliança,
valent català, no us pareu!

II

«No és mort lo comte encara, sols és ferit;
és ferit de l'espatlla per arma vil»
(*Canigó*, cant V)

El brau combatent que abandera
la brega pel lliure ideal
no tem l'enemic, que l'espera
donant-li la cara, com cal.

Només l'home vil, per darrera
podrà fer-li nafra fatal,
tombant-lo l'urpada de fera
per pedres i pols del cim.

Mes s'alça de nou i endavina
com dur de la lluita al bon fi
el poble captiu que aglutina.

Amb fe referan el camí:
que sempre l'ajuda divina
corona el valor genuí.

III

«Puix Déu t'empeny, oh Catalunya, avant!»
(*Canigó*, cant XII)

Avant, oh terra atermenada
del Canigó fins Alacant:
segueix la ruta de l'albada:
fuig de les goges, mal encant.

Avant, masia somniada
per una mare de bell cant,
pel brau pagès a la llaurada,
per l'avi dolç i per l'infant.

Clos d'una gent que vol la vida
guanyada a pols d'esforç i fe;
tantost vençuda com reeixida.

Malgrat el món de núvols ple,
—nau que per Crist ets beneïda—
vés, Catalunya, al mar serè!

Lluís Badia i Torras
Sant Hipòlit de Voltregà - El Canigó, agost 1986

